

כתיבת פסוקים לקישוט

א. שו"ת הרמב"ם | סימן רסח

נכתבו לוחות הברית, מגונה להשתמש בו חוץ מאשר בכתבי הקודש.

ולא פסקו ישראל מלהשמר בזה, והיו אגרותיהם וחיבורי חכמותיהם וכתבי חול שלהם בכתב עברי לבד, ולכן תמצא חרות תמיד על שקלי הקודש דברים של חול בכתב עברי, ולא תמצא כלל אות אחת מזה (בכתב) אשורי בדבר משאריות ישראל, לא בחריתת מטבע ולא בחריתת אבן, אלא כל זה בכתב עברי. ובגלל זה העניין שינו הספרדיים כתבם ונתנו לאותיות צורות אחרות, עד שנעשה כאלו כתב אחר, כדי שיהיה מותר להשתמש בו בדברי חול. וגנה רבי' יוסף הלוי ז"ל לכתוב הגט בכתבנו זה (שאותיותיו) מחוברות מאוד. ואמר: יבוא ממנו משמע תרי לשאני בגיטא וזה (מפסידו). וכתבו הסופרים אותו, ר"ל הגט, בכתב, שאותיותיו מופרדות, ר"ל בכתב אשורי כספר תורה. וגנה זאת גם כן ואמר: כיצד נשתמש במכתב אלהים זה ויבוא לידי זלזול, אלא יכתוב בזה האופן של הכתב, הנקרא אלמד'בד"ב. (וכל) מה שעושים מאלה הדברים, הרי הוא בכלל כבוד תורה, ומי שעושה זאת עליו לירוא מאלהים.

וכמו שלו שכר על כוונתו להתנאות במצוות, כך יהיה לו השכר היותר גדול, אם יכבד דברי אלהים ויחתוך אלו הרקמות, אשר בהן דברי אלהים חיים, ויגזון, וזאת חייבים לעשות.

ואם הממונה מטעם ההלכה מוכיח מי שנופל ממנו בחכמה על דבר מענייני האיסור וההתיר, חייב הוא לקבל זאת (ממנו) ולא לחלוק (עליו), ואל יהא בור, אשר מסימניו, (שהוא) מדבר לפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ואם לא יקבל ממנו ויתמיד (במעשה) שעליו הוכיחו, הרי הוא בר נידוי לפי שהוא עובר על איסור ועם זה מבזה תלמידי חכמים, שהוא בכלל בזיון דבר ה' וראוי ג"כ לממונה, אפילו תהיה מדרגתו גדולה, לנהוג עם הציבור בנחת וימחול על כבודו וימחה על כל דבר שראוי למחות עליו, בנחת ועדינות, שיחייב שיקבלו (דבריו) ברצון, עד שיחזירו לעשיית הנכון בעבותות אהבה. וכתב משה. תמוז אתק"ב

ב. ש"ך | יורה דעה סימן רפג

אסור לרקם פסוקים בטלית. מפני שהוא מביא פסוקי התורה לידי זלזול כי הציצית שבטלית אינם אלא תשמישי מצוה ולא תשמישי קדושה ומותר לבא בטלית מצויצת לבית הכסא ולבה"מ ולהשתמש בו ולכסות בו את הערוה ואיך יביא פסוקי התורה במקום טינופת וזלזול וכתב העט"ז ומטעם זה התירו לכתוב פסוקים על המפות של ס"ת מפני שהם תשמישי קדושה ואסור לנהוג בהם קלות עכ"ל ואף ע"ג דרבינו ירוחם שם כתב עוד טעם לאסור והיינו משום שאסור לכתוב מן התורה פסוקים כבר נתבאר דיתפשט המנהג להקל בזה ועיין ברבינו ירוחם שם שהביא תשובת הרמב"ם שהאריך בזה:

שאלה מה יאמר ... בדבר טלית אשר בחר אותה בן אדם לציצית, ורצה להתנאות במצוות ורקם שוליה במשי באומנות משובחת וכתב בשוליה פסוק מן פרשת ויאמר וכתב השם (בשלושה) יודין. ומחה בידו ממונה העיר על מה שעשה ואמר לו: אסור ללבוש זאת הטלית. ולא קיבל ממנו והתמיד בלבישת אותה הטלית. יורינו רבינו, האם מה שעשה זה, נכון ומותר להימשך אחריו בזה, או הוא חטא. ואם הוא חטא, מה דין זאת הטלית שרקם בה פסוקים מן התורה ומה חייב זה, אשר אסר עליו ממונה העיר ולא קיבל ממנו? הורינו זאת ושכרך כפול מן השמים.

התשובה זה המעשה הוא חטא ואינו מותר בשום פנים. ואיסורו לדעתנו משני טעמים. האחד מהם, שאין לכתוב מן התורה פסוקים פסוקים אלא יכתוב שלוש תיבות לבד ולא יותר. ואם צריכים אנו להביא ראיה מפסוק, משנים אנו הכתב ונותנים לו צורה אחרת או כותבים מכל תיבה אות אחת או שתיים, סוף דבר, מקצת התיבה, או כותבים בסירוגין. (ואפילו) מי שהתיר לכתוב פרשה לתינוק להתלמד בה, לא (התיר) זאת אלא בגלל הכרח הלימוד, לפי שלא ניתנה תורה להכתב פרשיות פרשיות, וכל שכן פסוק פסוק.

ואולי יחשוב מישהו, שאין זה אסור אלא בכותב על הספר בדיו וכדומה, אבל בחורת בעץ או בזהב וכדומה או רוקם בבגד מותר, הרי ידע, שאין חילוק בין כתיבה לחריתה, כמו שנתבאר בגיטין ונתבאר גם כן בזה העניין האיסור מאומרם אף היא עשת טבלה של זהב שפרשת שוטה כתובה עליה. וזו היתה חריתה בלוח זהב וממנה היה הכוהן מעתיק וכותב על הספר. והקשה התלמוד על זה המעשה ואמר: שמעת מינה כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה. ותירץ זאת הקושיא כמו שנתבאר שם, שבזאת הטבלה היה חרות אלפבית של כל תיבה או היתה כתובה בסירוגין, שלוש תיבות פה ושלוש תיבות רחוקות מהן בשורה שניה, שאינה נקראת עם הראשונה. וראיה לנו מזה, שהחריתה אסורה ככתיבה, והוא הדין ברקימה.

ופה במצרים ראינום לוקחים לוחות זהב או כסף וחורתים בהם שיר של פגעים ותולים אותם בצוארי הנערים, ומחינו בידם על זה תכלית המחאה והטעם השני, אשר בגללו אסור זה המעשה, והוא יותר חזק מן הראשון, הוא שמפקיר פסוקי תורה לידי זלזול, לפי שהציצית תשמישי מצוה ואין (בה) קדושת גוף, ולפיכך מותר ליכנס בטלית מצויצת לבית הכסא ולדורסה ברגל ולהשתמש בה, כגון לפורשה ולכסות (בה), בעת כיסוי הערוה ובעת גילוייה, כל זה מותר. ואיך נפקיר פסוקי התורה, שנכתבו בקדושה, שנכתבו מפי הגבורה, לאלו הטינופות והזלזולים? וזה ביזוי תורה בלי ספק, נוסף להיותו ג"כ חידוש וסטיה, שלא היה כמותו בישראל לפי ידיעתנו, וממה שחייבים אתם לדעתו, שזה הכתב ר"ל כתב אשורי, הואיל ובו ניתנה תורה כמו שנתברר, ובו

ואי הוה ליה איגרתא, מי אפשר למישלחא? והא אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן: כותבי הלכות כשורף התורה, והלמד מהן - אינו נוטל שכר. דרש ר' יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל: כתוב אחד אומר כתוב לך את הדברים האלה, וכתוב אחד אומר כי על פי הדברים האלה, לומר לך דברים שעל פה - אי אתה רשאי לאומרן בכתב, ושכתב - אי אתה רשאי לאומרן על פה. ותנא דבי רבי ישמעאל: כתוב לך את הדברים האלה - אלה אתה כותב, אבל אין אתה כותב הלכות! אמרי: דלמא מילתא חדתא שאני; דהא רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא, ודרשי הכי: עת לעשות לה' הפרו תורתך, אמרי: מוטב תיעקר תורה, ואל תשתכח תורה מישראל. תמורה יד, ב

ואי הוה ליה איגרתא, מי אפשר למישלחא? והא אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן: כותבי הלכות כשורף התורה, והלמד מהן - אינו נוטל שכר. דרש ר' יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל: כתוב אחד אומר כתוב לך את הדברים האלה, וכתוב אחד אומר כי על פי הדברים האלה, לומר לך דברים שעל פה - אי אתה רשאי לאומרן בכתב, ושכתב - אי אתה רשאי לאומרן על פה. ותנא דבי רבי ישמעאל: כתוב לך את הדברים האלה - אלה אתה כותב, אבל אין אתה כותב הלכות! אמרי: דלמא מילתא חדתא שאני; דהא רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא, ודרשי הכי: עת לעשות לה' הפרו תורתך, אמרי: מוטב תיעקר תורה, ואל תשתכח תורה מישראל. הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

אלא בכל דור ודור ראש בית דין או נביא שהיה באותו הדור כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו והוא מלמד על פה ברבים. וכן כל אחד ואחד כותב לעצמו כפי כחו מביאור התורה ומהלכותיה כמו ששמע. ומדברים שנתחדשו בכל דור ודור בדינים שלא למדום מפי השמועה אלא במדה משלש עשרה מדות והסכימו עליהם בית דין הגדול. וכן היה הדבר תמיד עד רבינו

ח. יבמות קו, ב

מר זוטרא משרטט וכתוב לכולא פרשה. מתקיף לה מר בר אידי: והא לא ניתן ליכתב! והלכתא כוותיה דמר זוטרא.

רש"י

והא לא נתנו ליכתב - פרשה בפני עצמה במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף ס) דקתני אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה.

והלכתא כמר זוטרא - דכותבין דלא דמי לכותב מגילה לתינוק להתלמד בה דהתם אדעתה דפרשתא כתיב ליה דתיהו כמגילה קטנה וקים לן (גיטין דף ס') תורה חתומה ניתנה אבל האי ספירת דברים הוא ולא בקדושתיה הוא הלכך הלכתא כמר זוטרא דבמקום מצוה שרי.

רבה ורב יוסף דאמרי תרויהוה האי ספר אפטרטא אסור למיקרי ביה בשבתא מ"ט דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסור מ"ט דלא חזי למיקרי ביה בשבתא ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי לטלטוליה דר' יוחנן ורשב"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבת והא לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך הכי נמי כיון דלא אפשר עת [דף כח עמוד א] לעשות לה' הפרו תורתך כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה וכן הלכה:

ד. גיטין ס, א

עא מיניה אביי מרבה: מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה? תיבעי למאן דאמר תורה מגילה ניתנה, תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה; תיבעי למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה, כיון דמגילה מגילה ניתנה כותבין, או דילמא כיון דאידבק אידבק? תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה, כיון דחתומה ניתנה אין כותבין, או דילמא כיון דלא אפשר כתבין? א"ל אין כותבין, ומה טעם? לפי שאין כותבין. איתיביה: אף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה! א"ר שמעון בן לקיש משום ר' ינאי: באל"ף ב"ת. איתיביה: כשהוא כותב, רואה וכותב מה שכתוב בטבלא! אימא: כמה שכתוב בטבלא. איתיביה: כשהוא כותב, רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בטבלא, מה הוא כותב בטבלא? אם שכב... אם לא שכב! הכא במאי עסקין - בסירוגין. כתנאי: אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, ואם דעתו להשלים - מותר

ה. פסקי רי"ד | מסכת גיטין דף ס עמוד א

בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה, אמ' ליה אין כותבין, ואיתוקמא כתנאי, ויש לומר שגם זה עת לעשות ל"י הוא וכותבין.

ו. שו"ת מהרי"ט | חלק ב - אורח חיים סימן ג

טעמא שהוזכר בגמ' כיון דלא אפשר וכמ"ש מוהרי"ק ז"ל בטור י"ד ס' רפ"ג דכיון דאסיקנא דשרי למיקרי בס' דאפטרטא משום דלא אפשר הכי נמי שרי למיכתב מגילה לתינוק כיון דלא אפשר. ומ"מ טעמו של הרי"ף ז"ל לא נתברר ולא שבקינן מה שפסקו הרמב"ם והרא"ש והר"ן ז"ל דאין כותבין דאי טעמיה דהרי"ף משום דלא אפשר וראה להקל היכא דאפשר אין כותבין והרמב"ם ז"ל כתב בתשובה הביאה בב"י שם שאסור לכתוב פסוקים מן התורה וגם כתב שאסור לרקם פסוקים בטלית מהטעם הנזכר. ולי הוקשה מה טעם החמיר בריקום דמשמע דלא מיקרי כתב מדאמרינן בפ"ב דגיטין עבד שיצא בכתב שעל גבי טבלא לפנקס יצא לחרות אבל בכתב שעל גבי כיפה ואנדוכתי ופירש"י שרוקמים במחט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד ושני ראשו קבועים וכיון דלא מקרי כתב אין בו קדושה כלל מ"מ למדנו מדבריו שאסור לכתוב פסוקים נפרדים מן הטעם שאמרנו וכן ראוי להחמיר ולהורות ומ"מ אם הדבר מנהג קבוע מאבותיהם נוחי נפש לא הייתי מוחה בידם מאחר שיש להם יתד להתלו' מדברי הרי"ף ז"ל שמא הרבנים הראשונים הורו להם כפשוט דבריו.

